Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

18 päivänä joulukuuta 2025*

Ennakkoratkaisupyyntö – Kuluttajansuoja – Kuluttajasopimusten kohtuuttomat ehdot – Direktiivi 93/13/ETY – 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta – Kansallisen tuomioistuimen valvontavalta ja velvollisuudet – Sopimussakkoehto – Kyseisen ehdon kohtuuttomuutta ei ole tutkittu viran puolesta – Oikeusvoima – Tehokkuusperiaate – Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artikla – Vetoaminen sopimusehdon kohtuuttomuuteen asian palauttamisen seurauksena valitusasteen tuomioistuimessa käytävässä uudessa menettelyssä

Asiassa C-320/24,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Corte suprema di cassazione (ylin yleinen tuomioistuin, Italia) on esittänyt 26.4.2024 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 30.4.2024, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

CR ja

TP

vastaan

Soledil Srl, akordimenettelyssä,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja I. Jarukaitis sekä tuomarit N. Jääskinen ja R. Frendo (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: N. Emiliou,

kirjaaja: hallintovirkamies C. Di Bella,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 26.2.2025 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– CR ja TP, edustajanaan J.-S. F. Bartolomei, avvocato,

– Italian hallitus, asiamiehinään S. Fiorentino ja G. Palmieri, avustajinaan M. Cherubini ja C. Colelli, avvocati dello Stato,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

– Euroopan komissio, asiamiehinään P. Kienapfel ja D. Recchia,

kuultuaan julkisasiamiehen 19.6.2025 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL 1993, L 95, s. 29) 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat yhtäältä CR ja TP, jotka ovat kaksi kuluttajan asemassa olevan kiinteistön ostajaa, ja toisaalta kiinteistöä myyvä Soledil Srl, joka on akordimenettelyssä, ja jossa on kyse vaatimuksesta purkaa kyseisen kiinteistön kauppaa koskeva esisopimus sekä kyseiseen esisopimukseen sisältyvän sopimussakkolausekkeen pätevyydestä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 93/13 johdanto-osan 24. perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”jäsenvaltioiden tuomioistuimilla tai hallintoviranomaisilla on oltava käytettävissään riittävät ja tehokkaat keinot kuluttajasopimusten kohtuuttomien ehtojen soveltamisen lopettamiseksi”.

4 Kyseisen direktiivin 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.”

5 Kyseisen direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on kuluttajien ja kilpailevien elinkeinonharjoittajien edun vuoksi varmistettava, että on olemassa riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa.”

Italian oikeus

Kuluttajansuojalaki

6 Kuluttajansuojalaista 29.7.2003 annetun lain nro 229 7 §:n mukaisesti 6.9.2005 annetun asetuksen nro 206 (decreto legislativo n. 206, recante codice del consumo a norma dell'articolo 7 della legge 29 luglio 2003, n. 229; GURI nro 235, Supplemento ordinario, 8.10.2005), jolla direktiivi 93/13 saatettiin osaksi Italian oikeusjärjestystä, 33 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”1. Kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisen sopimuksen ehtoa pidetään kohtuuttomana, jos se lojaliteettiperiaatteen vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.

2. Ellei toisin todisteta, kohtuuttomiksi oletetaan ehdot, joiden tarkoituksena tai seurauksena on

– –

f) velvoittaa kuluttaja, joka on jättänyt sopimusvelvoitteensa täyttämättä tai viivästyy sopimusvelvoitteen täyttämisessä, maksamaan rahamääräinen korvaus, sopimussakko tai muu vastaava korvaus, joka on määrältään ilmeisen kohtuuton

– –”

7 Kuluttajansuojalain 36 §:n 1 ja 3 momentissa säädetään seuraavaa:

”1. Edellä 33 ja 34 §:ssä tarkoitetulla tavalla kohtuuttomina pidetyt ehdot ovat pätemättömiä, mutta muilta osin sopimus pysyy voimassa.

– –

3. Pätemättömyys vaikuttaa ainoastaan kuluttajan eduksi, ja tuomioistuin voi todeta sen viran puolesta.”

Siviililaki

8 Siviililain (Codice civile) 1384 §:n mukaan tuomioistuin voi alentaa seuraamusta oikeudenmukaisesti, jos päävelvoite on täytetty osittain tai jos seuraamuksen määrä on ilmeisen kohtuuton, kun otetaan huomioon velkojan intressi täytäntöönpanoon.

Siviiliprosessilaki

9 Siviiliprosessilain (Codice di procedura civile) 384 §:n, jonka otsikko on ”Oikeusperiaatteesta ilmoittaminen ja asiakysymyksen ratkaiseminen”, toisessa momentissa säädetään seuraavaa:

”Jos Corte suprema di cassazione hyväksyy valituksen, se kumoaa ratkaisun ja palauttaa asian toiselle tuomioistuimelle, jonka on noudatettava Corte suprema di cassazionen toteamaa oikeusperiaatetta ja joka tapauksessa sen ratkaisua oikeuskysymyksestä, tai se ratkaisee asian itse silloin, kun uudet tosiseikkoja koskevat toteamukset eivät ole tarpeen.”

10 Kyseisen lain 394 §:ssä, jonka otsikko on ”Asian palauttamisen seurauksena käytävä uusi menettely”, säädetään seuraavaa:

”– –

Asian palauttamisen seurauksena käytävässä uudessa menettelyssä voidaan antaa valaehtoinen vakuutus, mutta asianosaiset eivät voi esittää muita vaatimuksia kuin ne, jotka ne ovat esittäneet siinä oikeudenkäynnissä, jossa kumottu tuomio on annettu, ellei kassaatiotuomiosta seuraa, että uusien vaatimusten esittäminen on tarpeen.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

11 Ostajat CR ja TP tekivät vuonna 1998 myyjänä olevan Soledil-yhtiön kanssa kiinteistön kauppaa koskevan esisopimuksen, jonka nojalla he maksoivat kyseiselle yhtiölle noin 72 870 euron suuruisen käsirahan. Esisopimuksen 7 artikla sisälsi sopimussakkoehdon, jonka mukaan siinä tapauksessa, etteivät ostajat täytä sopimusvelvoitettaan tehdä lopullinen sopimus, myyjällä oli oikeus pidättää käsiraha sopimussakkona.

12 Lopullista kauppasopimusta ei koskaan tehty, ja esisopimusta koskeva riita-asia saatettiin välimiesoikeuteen, joka 29.7.2002 antamallaan välitystuomiolla totesi, että esisopimus oli purettu, koska ostajat eivät olleet täyttäneet sopimusvelvoitteitaan. Ostajat määrättiin luovuttamaan kiinteistö takaisin myyjälle, joka määrättiin samalla palauttamaan koko käsiraha ostajille.

13 Corte d’appello di Ancona (Anconan ylioikeus, Italia) totesi vuonna 2009 antamassaan ratkaisussa välitystuomion pätemättömäksi menettelyllisten seikkojen perusteella ja ratkaisi asiakysymyksen. Kyseinen tuomioistuin määräsi erityisesti ostajat palauttamaan kyseessä olevan kiinteistön ja velvoitti myyjän palauttamaan saamansa käsirahan. Lisäksi se alensi siviililain 1384 §:n nojalla esisopimuksen 7 artiklassa määrätyn sopimussakon, sellaisena kuin se on mainittu tämän tuomion 11 kohdassa, koskemaan ainoastaan käsirahalle maksettavia korkoja.

14 Corte suprema di cassazione (ylin tuomioistuin, Italia) kumosi vuonna 2015 valituksen johdosta antamallaan tuomiolla Corte d’appello di Anconan ratkaisun sillä perusteella, että kyseisen sopimussakon alentamista koskevan päätöksen perustelut olivat riittämättömät.

15 Se palautti näin ollen asian Corte d’Appello di Bolognaan (Bolognan ylioikeus, Italia).

16 Kyseinen tuomioistuin totesi vuonna 2018 antamassaan tuomiossa, että sen käsiteltävänä olevan asian kohde rajoittui esisopimuksen 7 artiklassa tarkoitetun sopimussakkolausekkeen soveltamiseen, sovellettavan sopimussakon mahdolliseen alentamiseen ja myyjän mahdollisesti kärsimän sellaisen suuremman vahingon määrittämiseen, joka liittyy kyseessä olevan kiinteistön perusteettomaan käyttöön. Kyseinen tuomioistuin katsoi erityisesti, että noin 72 870 euron suuruinen sakko oli kohtuuton, ja alensi näin ollen ostajien tältä osin maksettavaksi tulevaksi määräksi 61 600 euroa.

17 Ostajat saattoivat asian Corte suprema di cassazioneen, joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, ja vetosivat muun muassa kyseisen sopimussakkolausekkeen pätemättömyyteen sillä perusteella, että siinä määrättiin heille ilmeisen kohtuuton seuraamus ja että se oli näin ollen kuluttajansuojaa koskevassa kansallisessa lainsäädännössä tarkoitettu kohtuuton ehto. Heidän mukaansa tässä tilanteessa Corte d’appello di Bolognan olisi pitänyt viran puolesta todeta esisopimuksen 7 kohta pätemättömäksi.

18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa yhtäältä, että kansallisen lainsäädännön nojalla oikeusvoiman periaate on esteenä sille, että kohtuuttomaksi väitetyn sopimusehdon pätemättömyyttä koskeva kysymys, jota ei ole esitetty ensimmäisen laillisuusvalvonnan yhteydessä ja joka osoittautuu väistämättä yhteensopimattomaksi Corte suprema di cassazionen pääasiassa antaman tuomion luonteen kanssa, tutkitaan toisen laillisuusvalvonnan yhteydessä.

19 Toisaalta kyseinen tuomioistuin toteaa jo katsoneensa tehokkuusperiaatetta koskevan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti, kun kyse on direktiivissä 93/13 kuluttajille tunnustetuista oikeuksista, että oikeusvoimaa ei sovelleta summaarisessa maksamismääräysmenettelyssä, kun täytäntöönpanoperustetta, johon vedotaan, ei ole vastustettu eikä se sisällä perusteluja sille, että kyseessä olevat sopimusehdot eivät ole kohtuuttomia.

20 Tässä tilanteessa Corte suprema di cassazione päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [direktiivin 93/13] 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa sekä [perusoikeuskirjan] 47 artiklaa tulkittava

a) siten, että ne ovat esteenä sellaisten kansallisten prosessuaalisten periaatteiden soveltamiselle, joiden nojalla esikysymyksiä, mukaan lukien sopimuksen pätemättömyyttä koskevat kysymykset, joihin ei ole vedottu [Corte suprema di cassazionessa] ja jotka ovat loogisessa ristiriidassa kyseisen tuomioistuimen antaman tuomion luonteen kanssa, ei voida käsitellä asian palauttamisen seurauksena valitusasteen tuomioistuimessa käytävässä uudessa menettelyssä eikä myöskään siinä annettavan tuomion lainmukaisuuden tarkastamista koskevassa menettelyssä, johon osapuolet saattavat valitusasteen tuomioistuimen tuomion

b) ottaen huomioon myös sen, että kuluttajia voidaan pitää täysin passiivisina, koska he ovat vedonneet kohtuuttomien ehtojen pätemättömyyteen/tehottomuuteen ensimmäisen kerran vasta valitusasteen tuomioistuimen ratkaisusta [Corte suprema di cassazioneen] tekemässään kassaatiovalituksessa

c) ja viitaten erityisesti sopimusehdon, joka koskee selkeästi liiallista seuraamusmaksua, kohtuuttomaksi toteamiseen, kun [Corte suprema di cassazionessa] on määrätty sen kohtuullistamisesta asianmukaisten arviointiperusteiden mukaisesti (quantum), kun otetaan huomioon, että kuluttajat vaativat ehdon toteamista kohtuuttomaksi vasta valitusasteen tuomioistuimen ratkaisun jälkeen?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa, luettuina perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka nojalla kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi asia on palautettu kassaatiovalituksen jälkeen, ei voi oikeusvoiman periaatteen soveltamisen perusteella tutkia viran puolesta kohtuuttomaksi väitetyn sopimusehdon pätemättömyyttä yhtäältä siksi, että kuluttaja ei ole vedonnut kyseisen ehdon kohtuuttomuutta koskevaan perusteeseen tuomioistuinmenettelyn aikaisemmissa vaiheissa, ja toisaalta siksi, että kansalliset tuomioistuimet eivät ole viran puolesta todenneet tällaisen ehdon pätemättömyyttä kassaatiotuomioon johtaneessa menettelyssä.

22 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan direktiivillä 93/13 toteutettu suojajärjestelmä perustuu ajatukseen siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli sekä neuvotteluaseman että tietojen puolesta (tuomio 17.5.2022, SPV Project 1503 ym., C-693/19 ja C-831/19, EU:C:2022:395, 51 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

23 Tämän heikomman aseman takia kohtuuttomat ehdot eivät kyseisen direktiivin 6 artiklan 1 kohdan mukaan sido kuluttajia. Kyseessä on pakottava säännös, jolla pyritään korvaamaan muodollinen tasapaino, joka sopimuksessa perustetaan sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille, todellisella tasapainolla, jolla voidaan palauttaa sopimuspuolten välinen yhdenvertaisuus (tuomio 17.5.2022, SPV Project 1503 ym., C-693/19 ja C-831/19, EU:C:2022:395, 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

24 Tähän liittyen kansallisilla tuomioistuimilla on velvollisuus viran puolesta tutkia direktiivin 93/13 soveltamisalaan kuuluvan sopimusehdon kohtuuttomuus ja näin korjata sitä epätasapainoa, joka vallitsee kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välillä, jos tuomioistuimella on käytössään tämän tutkinnan edellyttämät oikeudelliset seikat ja tosiseikat (tuomio 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, 46 kohta ja tuomio 17.5.2022, SPV Project 1503 ym., C-693/19 ja C-831/19, EU:C:2022:395, 53 kohta).

25 Kuten direktiivin 93/13 7 artiklan 1 kohdasta, luettuna sen johdanto-osan 24. perustelukappaleen valossa, ilmenee, kyseisessä direktiivissä jäsenvaltiot velvoitetaan lisäksi säätämään riittävistä ja tehokkaista keinoista kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa (tuomio 26.6.2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, 44 kohta ja tuomio 17.5.2022, SPV Project 1503 ym., C-693/19 ja C-831/19, EU:C:2022:395, 54 kohta).

26 Kun yksityisillä unionin oikeuden nojalla olevien oikeuksien turvaamiseksi tarkoitetuista menettelyistä ei ole unionin säännöksiä, jäsenvaltioiden asiana on niille kuuluvan menettelyllisen autonomian periaatteen nojalla antaa sisäisessä oikeusjärjestyksessään näitä koskevat yksityiskohtaiset säännöt. Nämä yksityiskohtaiset säännöt eivät kuitenkaan saa olla epäedullisempia kuin säännöt, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion kansallisen oikeuden soveltamisalaan kuuluvia tilanteita (vastaavuusperiaate), eivätkä ne saa olla sellaisia, että unionin oikeudessa kuluttajille tunnustettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate) (tuomio 17.5.2022, Unicaja Banco, C-869/19, EU:C:2022:397, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

27 Vastaavuusperiaatteen osalta unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan seikkoja, jotka antaisivat aiheen epäillä pääasiassa kyseessä olevan säännöstön yhteensopivuutta tämän periaatteen kanssa.

28 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on todettu tehokkuusperiaatteesta, että kaikkia sellaisia tapauksia, joissa on kyse siitä, tekeekö kansallinen menettelysäännös unionin oikeuden soveltamisen mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi, on tarkasteltava ottaen huomioon tämän säännöksen merkitys koko menettelyssä, menettelyn kulku sekä sen erityispiirteet kokonaisuutena tarkasteltuina sekä tarvittaessa kansallisen tuomioistuinjärjestelmän perustana olevat periaatteet, joita ovat muun muassa puolustautumisoikeuksien suojaaminen, oikeusvarmuuden periaate sekä oikeudenkäynnin moitteeton kulku (tuomio 17.5.2022, Unicaja Banco, C-869/19, EU:C:2022:397, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

29 Unionin tuomioistuin on lisäksi täsmentänyt, että jäsenvaltioiden velvollisuuteen varmistaa niiden oikeuksien tehokkuus, joita yksityisillä on unionin oikeuden perusteella, sisältyy muun muassa vaatimus direktiivistä 93/13 johtuvia oikeuksia koskevasta tehokkaasta oikeussuojasta, joka on vahvistettu tämän direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa ja taattu myös perusoikeuskirjan 47 artiklassa ja jota sovelletaan muun muassa tällaisiin oikeuksiin perustuvia oikeussuojakeinoja koskevien menettelysääntöjen määrittämiseen (tuomio 17.5.2022, Unicaja Banco, C-869/19, EU:C:2022:397, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

30 Unionin tuomioistuin on todennut tämän osalta, että direktiivillä 93/13 annettujen oikeuksien kunnioittamista ei voida taata, jollei kyseessä olevan sopimuksen ehtojen mahdollista kohtuuttomuutta voida tehokkaasti valvoa (tuomio 17.5.2022, Unicaja Banco, C-869/19, EU:C:2022:397, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

31 Tästä seuraa, että kansallisissa lainsäädännöissä, joihin direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa viitataan, ei voida puuttua sen oikeuden asialliseen sisältöön, jonka kuluttajat saavat mainitun säännöksen perusteella ja jonka mukaan kohtuuttomaksi todettu ehto ei sido kuluttajia (tuomio 17.5.2022, Unicaja Banco, C-869/19, EU:C:2022:397, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

32 Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä muistuttaa oikeusvoiman periaatteen tärkeydestä sekä unionin oikeusjärjestyksessä että kansallisissa oikeusjärjestyksissä. Unionin tuomioistuimella on näet ollut jo tilaisuus täsmentää, että sekä oikeusrauhan ja oikeussuhteiden vakauden että hyvän lainkäytön varmistamiseksi on tärkeää, että kaikkien käytettävissä olevien oikeussuojakeinojen käytön tai näitä oikeussuojakeinoja varten säädettyjen määräaikojen umpeenkulumisen jälkeen lainvoimaisiksi tulleita tuomioistuinten ratkaisuja ei voida enää saattaa kyseenalaisiksi (tuomio 9.4.2024, Profi Credit Polska (Lainvoimaisella ratkaisulla päätetyn menettelyn aloittaminen uudelleen), C-582/21, EU:C:2024:282, 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

33 Unionin tuomioistuin on myös katsonut, että tilanteessa, jossa kansallinen tuomioistuin on riidanalaisen sopimuksen aiemmassa tutkinnassa, jonka päätteeksi on annettu oikeusvoimainen ratkaisu, ainoastaan tutkinut viran puolesta kyseisen sopimuksen yhden ehdon tai eräitä ehtoja direktiiviin 93/13 nähden, mainittu direktiivi edellyttää kansallista tuomioistuinta arvioimaan asianosaisten pyynnöstä tai viran puolesta, jos sen käytettävissä ovat tätä varten tarpeelliset oikeudelliset seikat ja tosiseikat, kyseisen sopimuksen muiden ehtojen mahdollista kohtuuttomuutta. Tällaisen valvonnan puuttuessa kuluttajien suoja jäisi nimittäin puutteelliseksi ja riittämättömäksi, eikä se olisi riittävä eikä tehokas keino kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi, vaikka direktiivin 93/13 7 artiklan 1 kohdassa sitä edellytetään (tuomio 26.1.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

34 Sitä vastoin tämä suoja on varmistettu, jos toimivaltainen tuomioistuin on ensimmäisessä tuomioistuinmenettelyssä tutkinut kyseisen sopimuksen ehtojen mahdollisen kohtuuttomuuden ja jos kyseisessä tutkinnassa, joka on perusteltu ainakin pääpiirteittäin, ei ole ilmennyt ainuttakaan kohtuutonta ehtoa ja jos kuluttajalle on ilmoitettu asianmukaisesti, että jos muutosta ei haeta kansallisessa oikeudessa säädetyssä määräajassa, hän menettää oikeutensa vedota myöhemmin kyseisten ehtojen mahdolliseen kohtuuttomuuteen (tuomio 7.11.2024, ERB New Europe Funding II, C-178/23, EU:C:2024:943, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

35 Edellä esitetystä seuraa, että se, että tuomioistuin valvoo kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan väliseen sopimukseen sisältyvien sopimusehtojen mahdollista kohtuuttomuutta, on tehokkuusperiaatteen mukaista direktiivin 93/13 kannalta, jos yhtäältä kuluttajalle ilmoitetaan tämän valvonnan olemassaolosta ja niistä seurauksista, joita hänen passiivisuutensa aiheuttaa

sopimusehtojen mahdolliseen kohtuuttomuuteen vetoamista koskevan oikeuden menettämisen osalta, ja jos toisaalta kyseisen valvonnan seurauksena tehty päätös on perusteltu riittävällä tavalla, jotta voidaan yksilöidä tässä yhteydessä tutkitut sopimusehdot ja ne edes summaariset syyt, joiden vuoksi tuomioistuin on katsonut, etteivät kyseiset ehdot ole kohtuuttomia. Tuomioistuimen ratkaisu, joka täyttää nämä vaatimukset, voi estää sopimusehtojen mahdollisen kohtuuttomuuden uudelleen tutkimisen myöhemmässä menettelyssä (tuomio 29.2.2024, Investcapital, C-724/22, EU:C:2024:182, 45 kohta).

36 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimen käytettävissä olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee, että sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaan oikeusvoiman periaate on esteenä sille, että peruste, joka voidaan ottaa huomioon viran puolesta, kuten sopimusehdon väitetty kohtuuttomuus, tutkitaan asian palauttamisen seurauksena käytävässä menettelyssä tilanteessa, jossa kyseiseen perusteeseen ei ole vedottu kassaatiotuomioon johtaneessa menettelyssä ja tällaiseen perusteeseen vetoaminen on näin ollen väistämättä ristiriidassa kassaatiotuomion tuomiolauselman sisällön kanssa.

37 On myös ilmeistä, että pääasiassa kyseessä olevat tuomioistuinratkaisut, sellaisina kuin ne mainitaan tämän tuomion 13, 14 ja 16 kohdassa, eivät sisällä mitään asiakysymyksen käsitelleiden tuomioistuinten tai Corte suprema di cassazionen arviointia pääasiassa kyseessä olevan sopimussakkoehdon mahdollisesta kohtuuttomuudesta.

38 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan asiassa on kuitenkin annettu tuomioistuinratkaisu, jossa vahvistetaan implisiittisesti kyseisen sopimussakkoehdon pätevyys, koska kansallisten tuomioistuinten ratkaisu sopimussakon määrän alentamisesta edellyttää loogisesti, että kyseinen ehto on pätevä ja että sillä on oikeusvaikutuksia. Sovellettavan kansallisen lainsäädännön nojalla kyseisen sopimussakkoehdon mahdollisen kohtuuttomuuden arvioinnin viran puolesta katsotaan siten tapahtuneen implisiittisesti ja tämän arvioinnin katsotaan kuuluvan oikeusvoiman piiriin silloinkin, kun mitään tätä koskevia perusteluja ei ole esitetty. Tämä tekee mahdottomaksi tämän tuomion 30 ja 33–35 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä edellytetyn valvonnan siitä huolimatta, että kyseistä sopimussakkoehtoa koskeva tuomioistuinmenettely on edelleen vireillä.

39 Tästä seuraa, että kyseinen kansallinen lainsäädäntö, jolla kuluttajalta evätään menettelylliset keinot, joiden avulla hän voi vedota direktiiviin 93/13 perustuviin oikeuksiinsa, on omiaan tekemään näiden oikeuksien suojaamisen mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi, mikä loukkaa siten tehokkuusperiaatetta.

40 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa lisäksi, että ostajat olivat täysin passiivisia ja vetosivat kyseisen sopimussakkoehdon kohtuuttomuuteen vasta toisen kassaatiovalituksen yhteydessä.

41 Tältä osin on totta, että tehokkuusperiaatteen noudattaminen ei voi mennä niin pitkälle, että sillä täysin kompensoitaisiin asianomaisen kuluttajan täydellinen passiivisuus (tuomio 24.6.2025, GR REAL, C-351/23, EU:C:2025:474, 58 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee kuitenkin, että ostajat ovat osallistuneet tuomioistuinmenettelyn kaikkiin eri vaiheisiin ja ovat vedonneet – vaikkakin vasta toisen kassaatiovalituksen yhteydessä – kyseisen sopimussakkoehdon kohtuuttomuuteen. Näin ollen heidän toimintaansa ei voida pitää täysin passiivisena.

42 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että esitettyyn kysymykseen on vastattava, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa, luettuina tehokkuusperiaatteen ja perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka nojalla kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi asia on palautettu kassaatiovalituksen jälkeen, ei voi oikeusvoiman periaatteen soveltamisen perusteella viran puolesta tutkia kohtuuttomaksi väitetyn sopimusehdon pätemättömyyttä yhtäältä siksi, että kuluttaja ei ole vedonnut kyseisen ehdon kohtuuttomuutta koskevaan perusteeseen tuomioistuinmenettelyn aikaisemmissa vaiheissa, ja toisaalta siksi, että kansalliset tuomioistuimet eivät ole viran puolesta todenneet tällaisen ehdon pätemättömyyttä kassaatiotuomioon johtaneessa menettelyssä.

Oikeudenkäyntikulut

43 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa, luettuina tehokkuusperiaatteen ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa,

on tulkittava siten, että

ne ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka nojalla kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi asia on palautettu kassaatiovalituksen jälkeen, ei voi oikeusvoiman periaatteen soveltamisen perusteella viran puolesta tutkia kohtuuttomaksi väitetyn sopimusehdon pätemättömyyttä yhtäältä siksi, että kuluttaja ei ole vedonnut kyseisen ehdon kohtuuttomuutta koskevaan perusteeseen tuomioistuinmenettelyn aikaisemmissa vaiheissa, ja toisaalta siksi, että kansalliset tuomioistuimet eivät ole viran puolesta todenneet tällaisen ehdon pätemättömyyttä kassaatiotuomioon johtaneessa menettelyssä.

Allekirjoitukset